

GDS
Urban Lindberg
Urban.lindberg@socialstyrelsen.seUtbildningsdepartementet
U2023/01467

Inbjudan att inkomma med synpunkter på regeringens forsknings- och innovationspolitik

Socialstyrelsen har inbjudits att inkomma med synpunkter inför regeringens kommande forsknings- och innovationspolitiska proposition. Myndigheten skulle vilja lyfta ett antal områden som berör myndighetens verksamhet, det vill säga hälso- och sjukvård och socialtjänst men även frågor som berör välfärden i en vidare bemärkelse. Myndighetens högst prioriterade synpunkter är att forskning behövs kring hur kunskapsbaserade metoder och arbetssätt kan tas fram med bl.a. ny teknik och utifrån patienter, brukares och professioners behov samt hur vården och omsorgen bättre kan implementera denna kunskap så att den kommer till nytta för patienter och brukare.

Forskning om struktur och systemfrågor för omsorgen

De nordiska länderna har några av världens mest utbyggda välfärdssystem, men systemet har fortsatt utmaningar med att ge ett samlat stöd utifrån individens skilda behov. De individer som har högst risk att inte få sina behov tillgodosedda på ett tillfredställande sätt är de som har behov av stöd från flera olika aktörer i välfärdssystemet. Det finns viss forskning om praktisknära samverkansformer som främjar ett koordinerat stöd för patienter/brukare/klienter som behöver insatser från olika aktörer, men myndigheten ser ett behov av ytterligare forskning och innovationer som belyser faktorer i välfärdssystemet som kan stärka förutsättningarna för samordnade insatser och åtgärder för individer med sammansatta behov.

Till detta område hör behovet av att beforska olika modeller för samverkan inom den så kallade nära vården. Idag vet vi alltför lite om vilken typ av kontakter och samverkan som ger bäst resultat för olika patientgrupper, hur digitala vårdkontakter står sig i relation till fysiska och hur konsultation mellan primärvård och specialistvård bör utformas.

Det behövs inte bara forskning om kort- och långsiktiga konsekvenser av införandet av digitala lösningar, där fokus blir retroaktivt, utan även utvecklings- och implementeringsforskning där fokus är proaktivt för att bygga kunskap om hur en patientsäker och användarvänlig digital lösning/tjänst bäst utvecklas och implementeras i det dagliga arbetet. Syftet är att öka jämliken i vården och att alla ska ges vård efter behov.

Ökat fokus på forskning om socialtjänst och äldreomsorg

Forskningen inom socialtjänstområdet behöver stärkas generellt. Det behövs fler interventions- och effektstudier som utvärderar insatser och aktiviteter för klienter och brukare i socialtjänst och äldreomsorg. Det kan handla om att stärka den vetenskapliga grunden för nya metoder eller utvärdera etablerade insatserns effekt på lång sikt. Dessa resultat skulle utgöra en central del i att stärka den evidensbaserade praktiken inom socialtjänstens verksamhet. Här finns det även fortsatt stora behov av kunskap om det klientnära arbetet inom socialt arbete.

Det behövs även satsningar för att stärka infrastrukturen kring denna forskning. En kunskapsbaserad verksamhet förutsätter exempelvis även register och databaser med tillförlitliga data om behov hos brukare och klienter, insatser och resultat. Här finns stor utvecklingspotential. Syftet är att göra socialtjänstens arbete kunskapsbaserat, effektivt och rättssäkert för de som är i behov av insatser.

Interventionsforskning

Det finns fortsatt stora kunskapsluckor inom socialt arbete och kring vilka metoder och arbetsformer som ger goda resultat för brukare. I de fall då det finns interventionsforskning från andra länder behövs ytterligare forskning som utreder hur dessa metoder och arbetsformer skulle fungera i en svensk kontext.

Nya innovationer behöver även utvecklas och utvärderas parallellt med att etablerade insatser och aktiviteter utvärderas för att skapa mer kunskap om långsiktiga, såväl avsedda som oavsedda, effekter och resultat.

Det behövs även ett stärkt fokus på praktisk forskning inom socialtjänsten. Mer forskning av hög kvalitet som bedrivs i nära samverkan med de verksamheter som ska använda kunskapen. Forskningsmedel bör därför göras tillgängliga att söka för FoU-miljöer och andra verksamhetsnära aktörer utanför universitet och högskolor.

Forskningsinsatser på AI

AI/machine learning har redan visat på stor potential inom flera vårdområden för effektiva och säkrare processer. Det finns både en potential och en ojämlikhetsaspekt i regionernas utvecklingstakt. Här ser Socialstyrelsen stora behov av forskning och snabbare realisering av innovationer som kan ge stor samhällsnytta.

Förutom kunskap finns även viktiga etiska aspekter att ta hänsyn till. Det handlar om hur förståeliga och transparenta algoritmerna är. När algoritmen arbetar i en "black box" kan det vara svårt för sjukvårdspersonalen att förstå och bedöma på vilka grunder som AI-stödet har kommit fram till förslaget om exempelvis en diagnos eller behandlingsrekommendation. Dessutom finns här även ett problem kopplat till informerat samtycke, då det kan vara svårt att beskriva grunden till beslutet när man ska informera patienten om varför man gör på ett visst sätt. Här saknas forskning.

Idag finns genom digitaliseringen även nya möjligheter för att låta patienter och anhöriga komma till tals och få mer inflytande över tjänster och sin egen vård men jämfört med andra sektorer ligger vård och omsorg efter. Genom att utforma tjänster och organisatoriska processer utifrån patient och brukares behov kan högre nytta och effektivitet uppnås inom vård och omsorg. När det gäller involveringen av patienter i innovationsarbete saknas forskning och styrning och här behöver även professionerna involveras mer.

Strategiska forskningsinsatser för att möta samhällsutmaningar

Inom ramen för Socialstyrelsens verksamhetsområden ser vi ett ökat behov av tvärvetenskapliga perspektiv för att hantera och förklara olika samhällsutmaningar och bidra till att kunskapsutvecklingen och nyttiggörandet av forskning och innovationer inom hälso- och sjukvård och socialtjänst sker på ett effektivt sätt. Socialstyrelsen har tillsammans med de

nio andra myndigheterna inom Rådet för styrning med kunskap¹ tagit fram gemensamma synpunkter på regeringens forsknings- och innovationspolitik. Dessa har skickats in i särskild ordning.

---

¹ Förordning (2015:155) om statlig styrning med kunskap avseende hälso- och sjukvård och socialtjänst